

ΚΟΣΜΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

ΕΡΩΔΙΚΑ

βιβλιοθήκη

Harbidis

ΚΟΡΥΦΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ

ΚΟΣΜΑΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

EROICA

[Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ]

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

**Μία γνώμη του Φώτου Πολίτη
για τον συγγραφέα της *Eroica***

Ο Κοσμάς Πολίτης είναι ο πεζογράφος που κατέλαβε εξ εφόδου μια από τις πρώτες γραμμές της Λογοτεχνίας μας. Όταν κυκλοφόρησε το πρωτόλειό του, το περίφημο *Λεμονοδάσος*, ο Φώτος Πολίτης, ο τόσο δύσκολος εις ενθουσιασμόν, και μάλιστα για συγγραφείς που για πρώτη φορά εμφανίζονταν, έγραψε μεταξύ άλλων: «...Το *Λεμονοδάσος* είναι ένα πραγματικό ξέσπασμα, ένα ξεχείλισμα αισθημάτων...».

Ο Κοσμάς Πολίτης ύστερα από το *Λεμονοδάσος* εξέδωσε την *Εκάτη*, που στερέωσε τη φήμη του σαν ώριμον συγγραφέα.

Η *Eroica* που κυκλοφορεί σήμερα δεν έχει καμία σχέση με τα προηγούμενα βιβλία του Κοσμά Πολίτη. Είναι ένα βιβλίο πρωτότυπο στο γράψιμο, θερμό, ποιητικό απ' την αρχή ως το τέλος.

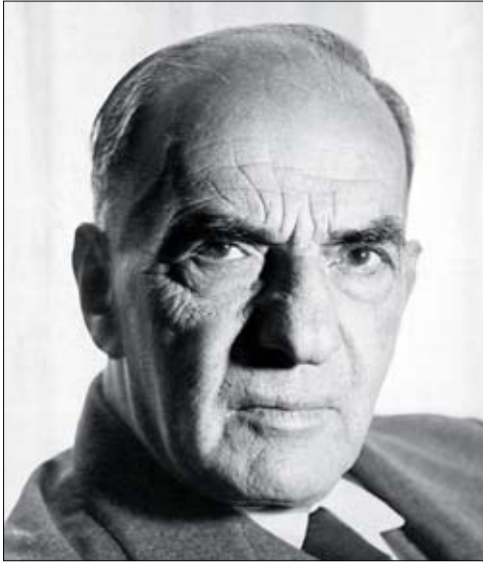
Η τιμή του βιβλίου δρχ. 50.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ

στήλη: «Καθημερινή Ζωή»

Πέμπτη 26 Μαΐου 1938

ΠΗΓΗ: Τμήμα Ψηφιοποίησης και Φωτογραφικό Αρχείο του ΔΟΛ

Ο Κοσμάς Πολίτης (1888-1974), ψευδώνυμο του Παρασκευά Ταβελούδη, γεννήθηκε στην Αθήνα, αλλά από δύο ετών έζησε στη Σμύρνη. Το 1900, όταν ο Πάρις (όπως τον φώναζαν οι δικοί του) ήταν δώδεκα χρόνων, πέθανε η μητέρα του. Στη Σμύρνη φοίτησε στην Ευαγγελική Σχολή και στο Αμερικανικό Κολέγιο. Το 1917 παντρεύτηκε την Κλάρα Κρέσπι, που καταγόταν από την Αυστροουγγαρία, και απέκτησαν μία κόρη. Με τη Μικρασιατική Καταστροφή, κατέφυγαν οικογενειακώς στην Ευρώπη· το 1924 εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Αθήνα. Ανώτερος τραπεζικός υπάλληλος, εγκατέλειψε την εργασία του κατά τη διάρκεια της Κατοχής, όταν πέθανε η κόρη του, και ασχολήθηκε επαγγελματικά με τις μεταφράσεις. Αριστερών πεποιθήσεων από τον Μεσοπόλεμο, έγινε μεταπολεμικά ιδρυτικό μέλος της ΕΔΑ και υπέστη διώξεις από τη χούντα των συνταγματαρχών. Στα Γράμματα πρωτοεμφανίστηκε στα 42 του χρόνια με το Λεμονοδάσος (1930), ενώ κορυφαίοι σταθμοί της πορείας του θεωρούνται τα μυθιστορήματα *Eroica* (1938) – το οποίο τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο, και το 1960 έγινε ταινία από τον Μιχάλη Κακογιάννη– και *Στου Χατζηφράγκου* (1962). Το έργο του (πέντε μυθιστορήματα, μία συλλογή με νουβέλες, ένα θεατρικό και μερικά διηγήματα) δεν είναι εκτενές, θεωρείται όμως από τα σημαντικότερα του 20ού αιώνα.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΕΙΡΑΣ
Ελένη Κεχαγιόγλου

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΕΙΡΑΣ
Γιάννης Καρλόπουλος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Βασίλης Γεωργίου

ΔΙΟΡΘΩΣΗ
Δέσποινα Ζηλφίδου

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
Εύη Καλογεροπούλου

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Πάβλος Χαμπίδης,
σινική μελάνη σε χαρτί, 27×16 εκ., 2011

ΕΡΕΥΝΑ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ ΕΞΩΦΥΛΛΩΝ
Νίκος Γ. Μαστροπαύλος

*Η παρούσα έκδοση αποτελεί αναπαραγωγή
σε μονοτονικό της πρώτης έκδοσης του βιβλίου:
Κ. Πολίτη, Eroica, Γκοβόστης 1938,
με διακριτικές επεμβάσεις
ως προς τον εκσυγχρονισμό της ορθογραφίας.*

ISBN: 978-960-503-239-5

© 2012 Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε.

Το παρόν ψηφιακό βιβλίο αποτελεί προσφορά του Εκδότη, η οποία διατίθεται μέσω ειδικής εφαρμογής προς τους χρήστες ηλεκτρονικών μέσων, ήτοι ηλεκτρονικών υπολογιστών, laptops, notebooks, e-readers, ταμπλετών (π.χ. ipad), smartphones, smart TV και τυχόν άλλων μέσων που θα προκύψουν στο μέλλον. Απαγορεύεται η καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο διάθεση του παρόντος. Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας, απαγορευτικής των προσβολών της. Επισημαίνεται, πάντως, ότι κατά τον Ν. 2121/93 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (η οποία έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε βάση δεδομένων, και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

*Στον κ. Δ. Δ.
αισθητικό από το Μεσολόγγι*

ΤΟ ΠΟΔΟΒΟΛΗΤΟ και οι σκληριές φτάσαν στο κα-
τακόρυφο – μεσημεριάτικο, την ώρα που ο κό-
σμος θέλει να ησυχάσει μετά το φαγητό.

Μια γυναίκα έβαλε τη φωνή απ' το κατώφλι της
καγκελόπορτας:

«Ε! Δεν πάτε να παίξετε και παρακάτω! Παλιό-
παιδα!»

«Αλτ!» πρόσταξε ο αρχηγός.

Σταματήσανε αμέσως, έτσι καθώς βρίσκονταν
μέσα στο σύννεφο της σκόνης, τα δυο που τρέχανε
μπροστά κι αυτά που σέρναν την αντλία και τ' άλλα
που συνόδευαν με κραυγές κι αλαλητό. Ο άνεμος
παράσερνε τη σκόνη μαζί με ανακατωμένα κουρε-
λόχαρτα.

Ο αρχηγός έσπρωξε λίγο προς τα πίσω τη χρυ-
σαφιά τενεκεδένια περικεφαλαία κι ακούμπησε τις
γροθιές του στο γοφό.

«Για να σου πω», της λέει. «Βρωμοδουλικό! Ο δρόμος είναι δημόσιος, κανένας δεν ορίζει».

«Πάρε τα μούτρα σου και τράβα μη φωνάξω το γιατρό!» στρίγκλισε η γυναίκα.

Τα παιδιά πιάσανε τα γιουχαΐσματα:

«Ου, Παπακοκός, ου, ου, Παπακοκός, ου, ου...»

Βζζζτ νταν! σφύριξε μια πέτρα και βρήκε στην άκρη τη μικρή ταμπέλα με την επιγραφή: Χ. Παπακωστόπουλος, Ιατρός.

«Τώρα θα δείτε, βρωμόπαιδα!» τους φοβέρισε και μπήκε με ορμή δίνοντας μια της πόρτας.

«Βρε να πάρ' η... Ο γιατρός ξέρει τον πατέρα μου», είπε κάποιος από την παρέα.

«Εμπρός, μαρς!» πρόσταξε ο αρχηγός.

Ένας από τους μπροστινούς άρχισε να φυσάει στην τρουμπέτα –σαν αυτές του σκουπιδιάρη και του γαλατά– και ξεκίνησαν πάλι με τρεχάματα και βουητό. Μπροστά τους ένα κίτρινο γατί πάσχιζε να ξεφύγει με τσαλίμια, μα σαν είδε το παρακακό σκαρφάλωσε στο βόλτο και νιαούριζε από ψηλά.

«Αλτ!... Αντρέα», είπε αυτός με τη χρυσαφιά περικεφαλαία, «τρέχα ίσαμε τη γωνιά και κοίταξε μην έρχεται κανένας».

«Αν κάνει πως ξεμυτάει το Παπακοκάκι ο γιος

του, θα τον συγυρίσω μια χαρά», μουρμούρισε φεύγοντας ο άλλος.

Το ψηλό εκείνο σπίτι με τα ευρωπαϊκά κεραμίδια ήτανε το τελευταίο μετά το σπίτι του γιατρού στο ερημικό ετούτο μέρος, τα Πάνω Περιβόλια. Μερικές βίλες χωμένες μέσα στην πρασινάδα τραβούν γραμμή από τη μια μεριά του δρόμου. Η αντικρινή κατέβαινε απότομα.

Οι μουριές είναι τραγωδία τώρα το χειμώνα, δεν υπάρχει δέντρο με πιο άχαρα γυμνά κλωνιά. Την άνοιξη όμως οι φυλλωσιές φουντώνουν μια χαρά και τότε τις μαδούσαμε αλύπητα με βέργες και με πετονιές. Τρέφαμε κάμποσα μεταξοσκούληκα μέσα σ' ένα κουτί, έτσι, από περιέργεια, φιλοσοφώντας ασυνείδητα πάνω σε τούτο το μυστήριο. Κι έπειτα, πεισμωμένοι και ανικανοποίητοι, παιδεύαμε τις κάμπιες με μια ένστικτη, βουβή, παιδιάτικη απονιά. Κάποτε μάλιστα μας πήρε στο λαιμό του ο Σταύρος. Βεβαίωνε πως μέσα στα κουκούλια οι κάμπιες πιπιλίζουν την ουρά τους –την άκρη του τελευταίου σπόνδυλου εννοούσε– κι έτσι μας έπεισε να τ' ανοίξουμε δίχως να περιμένομε να βγούνε οι ψυχές. Φυσικά, δεν είδαμε τίποτα τέτοιο, μονάχα που ψόφησαν για καλά τα ζούδια του Θεού –ώς και

η φτερωτή ψυχούλα τους ακόμα— και πήγε στράφι ο σπόρος τη χρονιά εκείνη. Αυτά όλα είχανε κάποια σχέση ανομολόγητη και με τη σχολική παράσταση που δώσαμε στις εξετάσεις. Την ώρα που ο Σωκράτης —μια και τέλειωσε ο ρόλος του— έβγαλε τη γέρινη περούκα κι έπιασε να ξεσφίγγει από τη μέση του τη σπάθα του ιππότη, ένας κύριος που όλο τριγύριζε κοντά στα καμαρίνια τού σκάζει δυο φιλιά στο σβέρκο και του κάνει:

«Ωχου το, από κάμπια μεταμορφώθηκε σε όμορφο αγόρι!...»

Ο Σωκράτης θύμωνε όποτε του θυμίζαμε το περιστατικό.

Εκτός απ' τις μουριές, κάτι χοντροί αθάνατοι στολίζανε το ίσιωμα, σχεδιασμένοι γκριζοπράσινοι πάνω στον ουρανό, άλλοι ολόρθοι, σπαθωτοί, κι άλλοι σακατεμένοι. Δείχνανε γκριζογάλανοι από μακριά. Εκεί δίπλα παράτησαν τα παιδιά το καροτσάκι με τη μικρή αντλία και στήσανε κουβέ-ντα περιμένοντας, λαχανιασμένα ακόμα. Ο ιδρώ-τας λάσπωνε τη σκόνη πάνω στα πρόσωπά τους, οι περικεφαλαίες αστράφτανε στον ήλιο.

Πιάσανε τη συζήτηση για το μεγάλο εκείνο φορτηγό, βαρύ κι ακούνητο πάνω στα θολά νερά

του λιμανιού, δεμένο πλάι στον κυματοθραύστη. Απέξω τον βαράνε οι θαλασσιές, τρεις-τρεις, η μια πάνω στην άλλη. Τι να φορτώνει άραγε, χαρούπια ή γλυκόριζα; Τα σάτια κι οι μαούνες χοροπηδάνε ασουλούπωτα.

«Μια φορά, δε γίνεται να 'ναι γλυκόριζα», τους λέει ο Κλεόβουλος. «Δεν απόμεινε ούτε μια μπάλα πια στην αποθήκη μας».

«Ναι, αλλά όμως πέρυσι τέτοιοι καιρό...»

«Καπνά», λέει ένας άλλος.

Κοντά στην Ελεμίνθα, στα ρηγά, η θάλασσα κυλάει πρασινοκίτρινη κι ασπριδερή, μα στ' ανοιχτά φουσκώνει αφρισμένη και μαβιά και όσο πάει αλογιάζει. Μια σκούνα τραβάει να σπάσει το σκοινί. Όλο κουνάει το μπαστούνι δείχνοντας στο απόμακρο την κόκκινη πιτσιλωτή αχνάδα. Ο Αλέκος άρχισε να λέει πως, καθώς διάβασε προχθές σ' ένα βιβλίο, κάποιος Βάσκος δε Γάμα στα κοράλλινα νησιά... – γελάσανε οι άλλοι μια στιγμή, μα είχαν πιο πολύ το νου τους στα σημάδια του καιρού. Από την καμινάδα του εργοστάσιου βγαίνει κουβάρι ο καπνός και ξετυλίγεται και ανεμίζει πάνω απ' το καμπαναριό. Δε χωρεί αμφιβολία, φυσάει νοτιάς, κρίμα που ο καιρός χαλνάει! Κι αύριο είναι

Κυριακή!... Άλλο σημάδι πως θα βρέξει: Ο ήλιος χτυπάει καυτερός για τέτοια εποχή – χθες μόλις μπήκε ο Φλεβάρης.

Μερικοί βγάλανε τις περικεφαλαίες ν' ανασάνουν. Εκτός από του αρχηγού, των άλλωνών είναι από κοινό γκαζοτενεκέ, φτιαγμένες όμως τεχνικά, έτσι που να 'ρχεται στη μέση, κατακούτελα, το άστρο της μάρκας του πετρόλαδου.

«Κάνει νόημα πως όλα είναι ήσυχα», έκοψε κάποιος την ομιλία πάνω στον καιρό.

Από την άλλη άκρη χειρονομούσε ο Αντρέας. Ο αρχηγός τού φώναξε να γυρίσει πίσω. Τον κοίταζε με κάποιο καμάρι – πάντα έτσι τον κοίταζε – καθώς ροβόλαε προς τα εδώ, ανάλαφρος κι αερικός.

(Πρέπει να πω δυο λόγια σχετικά με τον Αντρέα. Τελευταία, μιλούσαμε για τα περασμένα με τον παλιό μας δάσκαλο της γυμναστικής – συνταξιούχο τώρα πια. «Πώς μπορώ ποτέ να ξεχάσω το αγόρι εκείνο!» μου λέει. «Η αρμονία χυνότανε στο κορμί του και κάλυπτε τους μυώνες μ' ένα διάφανο πέπλο, έτσι που η δύναμή τους εκδηλωνότανε σε γραμμική απαλότητα και ρυθμική ευκινησία. Θα έλεγα, σε μια μεστή, δυναμική νωχέλεια, κάτι σαν τρόπος δωρικός. Προπάντων τις στιγμές της μαρμαρίνης

εκείνης ηρεμίας, όταν, με το βάρος του κορμιού του ζυγισμένο πάνω στο δεξί του πόδι, άφηνε τη ρεμβή ματιά του να περιπλανιέται – πάντα κάπως αλαργινή. Τη μέρα της εκδρομής στο Σιμιανό, τότε που οι δυο σας...) «Κάνετε λάθος, δεν ήμουν εγώ», τον σταμάτησα μη μπορώντας να υποφέρω περισσότερο μια τόσο εξεζητημένη φλυαρία.)

Εκεί, στη μέση του δρόμου, στοιβάζανε ξερόθαμνους, κλωνιά, κομμάτια ξύλα, ό,τι βρέθηκε του χεριού. Ο αρχηγός τα στραβοκοίταξε:

«Μιζέριες! Ελάτε δυο μαζί μου, εσύ Αλέκο κι ο Μιχάλης. Πάρτε και το σκοινί με το γάντζο. Εσείς οι άλλοι ανάψτε τη φωτιά. Αντρέα παλικάρι μου, το νου σου στην αντλία».

«Τι θα κάνουμε;» ρώτησε ο Μιχάλης.

Του έδειξε τα ξερά κλωνιά της περιπλοκάδας πάνω στο μαντρότοιχο. Αν δε γελιέμαι, πάνω απ' αυτό τον τοίχο κάθε άνοιξη μοσχοβολούσε το λεπτό της άρωμα η γκλυσίνα κι έγερνε από ψηλά, ειρηνική και λίγο ξέθωρη, σα ζωγραφιά ιαπωνέζικης βεντάλιας. Λίγο παραπέρα, καταμεσής του μαντρότοιχου, μια μεγάλη δίφυλλη σιδερένια πόρτα έμενε –και μένει ακόμα– κλειστή και αχρηστεμένη. Το χώμα έχει μαζευτεί στις χαραμάδες και χορτάριασε

με τον καιρό. Κάτι κίτρινα λουλουδάκια –κιτρινο-λούλουδα τα λέγαν– ξεφυτρώσανε μέσα στο κούφιο στόμα του λιονταρίσιου κεφαλιού απ’ όπου πριν κρεμότανε βαρύ το σιδερένιο ρόπτρο. Έτσι χορταριασμένη και μουγκή, έδειχνε με τον τοίχο ένα. Μα ώρες ώρες, το δειλινό (το ’χε η στιγμή; – κάποια μενεξεδένια ουσία στον αέρα ή που φωλιάζει μέσα μας εδώ;) περίμενες πως τα θυρόφυλλα εκείνα θ’ ανοίγανε ανάλαφρα, κάποια μορφή σα να στεκότανε εκεί, ψηλόλιγνη, ξανθομαλλούσα, δυο μάτια ολοκάθαρα κοίταζαν με αγάπη (τι ιδέα!). Και το μακρόστενο, το σιταρί της χέρι, παρθένο από στολίδια –ποιο να ’ταν το σημάδι που το ’δειχνε γυναίκας και όχι κοριτσιού;– ακόμα υγρό από φιλία, χαιρέταγε με ολόψυχη φιλία τον άγνωστο περαστικό διαβάτη, έτσι σα να ’λεγε: «Είναι δικό σου το χέρι μου ετούτο σ’ όλη μου τη ζωή, για πάντα...» Και ήταν σα να κράταγε στην αγκαλιά ένα γλυκό παιδάκι, σα να ’λεγε: «Κι αυτό είναι δικό σου, ποια σημασία μπορεί να ’χουνε τα περασμένα;...» Και ξεκινώντας ο διαβάτης πάνω στο σκονισμένο δρόμο, να στρέφει το κεφάλι και να γνέφει σοβαρά προς την τρελή ετούτη φαντασία: «Ναι, έτσι θα γίνει, παρθένα ονειρεμένη. Το ’ξερες από πάντα...»

Ο Μιχάλης τα χρειάστηκε με τα σχέδια του αρχηγού.

«Βρε συ βρε», του λέει, «είναι το σπίτι του πρόξενου! Θα βρούμε το μπελά μας!»

Εκείνος του πήρε το σκοινί από τα χέρια, το ξετύλιξε, και φέρνοντάς το βόλτα στον αέρα το τίναξε ψηλά και αγκίστρωσε το γάντζο στο σαμάρι του μαντρότοιχου.

«Σκουντάτε με από κάτω», τους λέει, και μια και δυο σκαρφάλωσε στον τοίχο. «Η σειρά σου», φώναξε του Αλέκου.

Αυτός δεν τα κατάφερνε και τόσο εύκολα, όχι πολύ σίγουρος, λιγότερο ψηλός και πιο κρεατωμένος. Από τότε, μονάχα για κάτι ανούσιες φαντασίες ήτανε καλός. Ο άλλος έσκυψε, του άδραξε το χέρι και τον τράβηξε σιμά του.

Κόβανε βέργες και τις πετούσαν κάτω στη φωτιά. Η φλόγα έγλειψε τον αέρα μέσα σε σπίθες και τριξίματα, ο τόπος γέμισε καπνό. Τα μάτια του αρχηγού γυαλίσανε.

«Βίρα!» τους φώναξε από ψηλά.

Το νερό ξεπήδησε απ' το σωλήνα και τσιτσίριζε πάνω στις φλόγες.

Τον βλέπω ακόμα το μεγαλουργό διοργανωτή

τόσης παιδιάτικης αστοχασιάς. Καβάλα στο σάμαρι του μαντρότοιχου –σαν το παλιό εκείνο χάλκινο μυξοβάρβαρο παιδί πάνω στο κολοβό του άτι, στο μουσείο– χειρονομούσε με σφιγμένους γρόθους, αναδευότανε κι αγκομαχούσε –χαχ χαχ χαχ– και κάθε τόσο ξέσπαζε μια ιαχή παράτονη σα γέλιο ζωτικού. Ο Κλεόβουλος με τον Αντώνη, αντί να βοηθούν, χοροπηδάνε γύρω στη φωτιά. Χλιμίντρισε μέσα στην έξαψή του κι ανατινάχτηκε ορμητικά.

«Βρε σεις!» έβαλε μια φωνή...

Στην αναμπουμπούλα πάει κι η περικεφαλαία. Κάνει να την αρπάξει στον αέρα, γλιστράει από τα χέρια του, κυλάει στην περιπλοκάδα – κι από κει, κλαρί κλαρί, μ' έναν τενεκεδένιο κρότο, σωριάστηκε στο περιβόλι χάμω, από την άλλη μεριά.

«Τώρα;» ρώτησε δίπλα του ο Αλέκος. «Πάμε στην είσοδο να ζητήσουμε την άδεια...»

«Κουραφέξαλα!»

«Θα μας αφήσουν μόλις πω τ' όνομά μου».

«Σκασμός!»

Έσυρε το σκοινί και μανουβράρισε το γάντζο. Σε μια στιγμή γλιστρούσε κιόλα μέσα στο περιβόλι.

«Φοσσ!» σφύριξε σιγανά του Αλέκου κάνοντάς του νόημα να κατεβεί κι αυτός.

Μα ο Αλέκος κουνούσε τα χέρια του από ψηλά κι έγνεφε όχι, δεν είναι σωστό, να πάρει γρήγορα την περικεφαλαία και ν' ανεβεί. Εκείνος του έδινε να καταλάβει πως κάτι σπουδαίο συμβαίνει. Κάτι πρέπει να βρήκε, τίποτε μικρές νεροχελώνες ή καμιά νυφίτσα σαν αυτές μέσα στο δάσος. Τι μέλλει γενέσθαι – έτσι δε λένε; Τούτος εκεί δεν είναι στα καλά του, χτυπάει το πόδι και κάνει φασαρία. Δεν το 'χει τίποτα να... Και τότε;...

Δρασκελίσε κι αυτός τον τοίχο και κατέβηκε γλιστρώντας πάνω στο σκοινί.

«Σσος! Άκουσα ομιλίες», του κάνει ο άλλος.

Η περικεφαλαία γυάλιζε καταγής, δυο βήματα πιο πέρα. Μπροστά στις πασχαλιές απλώνεται μια στενή λουρίδα γιούλια – πρέπει να 'ναι γιούλια τα μουντά εκείνα φύλλα που κάθονται στο χώμα και κλωσάνε. Πιο κει απ' το χαντάκι ένα σύδεντρο γεμίζει το μάτι και το σταματά.

«Πάμε να φύγομε», του λέει ο Αλέκος.

«Μια στιγμή. Μπορεί να 'ναι και το νερό στ' αυλάκι εκεί κάτω. Άκου...»

Στήσανε τ' αυτί τους. Δε φαίνεται ψυχή. Κάποιο

κλωνάρι τρίζει – μα κάτι ακόμη σάλεψε, πίσω εκεί, ένα χαρχάλεμα στα φύλλα ή σα γατίσια περπατησιά.

«Πάμε», του λέει πάλι ο Αλέκος.

Μα ο άλλος του κρατούσε το μπράτσο και δεν κουνούσε από τη θέση του.

Πατούσαν σε σαπιόφυλλα. Κάτω από το θόλο της περιπλοκάδας ο μαντρότοιχος ξεφλουδάει, σκεπασμένος εδώ κι εκεί με πράσινους γυαλιστερούς λεκέδες. Άμα τους ξύσεις θα ξεπετάγονταν βέβαια σκουλήκια κι εκατοποδαρούσες. Μπορεί να βρίσκανε χωμένο εκεί κι ένα κολιέ από μαργαριτάρια – ἔν περιδέραιον μαργαριτῶν...

Κάνει ψύχρα, ο αέρας είναι υγρός. Κάπου κρύφτηκε ο ήλιος. Οι φωνές αυτωνών έξω φτάνουν παράταιρες και ξαφνικές. Μυρίζει ανακατωμένα χωματίλα και καμένο ξύλο.

Η ώρα περνούσε. Κάθε τόσο τρέχουν κρυάδες πάνω στο κορμί, κάθε φορά πιο σύντομα. Τα γόνατά τους τρεμουλιάζουν. Τι θα γινότανε να 'βαζε τη στριγκλιά του εκείνη και να το 'σκαζε στα πόδια; Έτσι, για να περάσει το κόψιμο στην κοιλιά κι εκείνο κει το σφίξιμο πιο κάτω. Ή αν... ή αν... ή αν εκεί καταμεσής... «Ποιος γκάνταρος;» θα ρωτούσε ο πρόξενος. «Ποιος τόλμησε;...» Μπορεί να

το 'λεγε και γαλλικά, όλοι αυτοί μιλούν και γαλλικά εκτός από τη γλώσσα τους. Καμιά φορά κι εγγλέζικα. «Who dared?» μουρμούρισε από μέσα του.

«Την πάθαμε!» του κάνει ο Αλέκος.

Πώς δεν το πήραν είδηση νωρίτερα; Σκυμμένο πάνω στην πράσινη λουρίδα, ένα κοριτσόπουλο ανασκαλεύει τα χαμόφυλλα ψάχνοντας φαίνεται για μενεξέδες. Ο ήλιος είχε στρίψει τη γωνιά του σπιτιού κι έπεφτε απλωτός δίπλα στις πασχαλιές. Τα κλωνιά τους λάμπανε κοκκινόμαβα, μενεξεδιά, θαρρείς το χρώμα τούτο έπαιρνε κι η πλεξίδα στην πλάτη της κοπέλας – μιαν απόχρωση μεταλλική, ατσαλένιο και μπρουντζί μαζί, μαβί και κόκκινο. Τα δυο αγόρια κρατούσαν την ανάσα τους κοιτάζοντας από τον καταρράχτη των κλωνιών.

Η μικρή γύρισε το κεφάλάκι της προς τα εκεί, έτσι λοξά, κι έμεινε μια στιγμή προσεχτική και υποψιασμένη.

«Αι!» έβαλε μια φωνή και τινάχτηκε όρθια. Μερικά λουλούδια σκόρπισαν απ' τα χέρια της. Δάγκωνε τα χείλια και ζουλούσε με τα δάχτυλα τον καρπό του αλλουνού χεριού.

Ο Αλέκος στριμώχτηκε στον τοίχο. Μα ο άλλος

παραμέρισε τα κλωνιά και βγήκε στη φόρα μπροστά στο κοριτσόπουλο.

«Σε κέντρισε μια μέλισσα», της λέει. «Δεν είναι τίποτα – στάσου μια στιγμή».

Έσκυψε πάνω στο χώμα κι έφτυσε κάμποσες φορές. Έπειτα το 'σκαψε με τα δάχτυλα, το ανακάτωσε και πήρε λίγη λάσπη.

«Δώσε μου το χέρι σου. Μη φοβάσαι».

Εκεί, στον καρπό του δεξιού χεριού, από το μέσα μέρος, κάτω από τη χούφτα, το δέρμα φούσκωνε γύρω σ' ένα κόκκινο σημαδάκι ανάμεσα σε δυο γαλάζιες φλεβίτσες. Της κόλλησε τη λάσπη πάνω στο πρήξιμο.

«Άφησέ την ώσπου να ξεραθεί, θα πέσει μοναχή της, ματμαζέλι», της κάνει.

Κοίταζε μια το χέρι της και μια το ψηλό αυτό αγόρι με τη μεγάλη στοματάρα που σκούπιζε τα λασπωμένα χέρια του στο πίσω μέρος του πανταλονιού.

«Πώς βρέθηκες εδώ;» τον ρώτησε πασχίζοντας να κάνει αυστηρή την παιδιάτικη ματιά της. «Πώς! Έχεις και παρέα!» πρόσθεσε βλέποντας τον Αλέκο να ξεπροβάλλει από τα κλωνιά.

Εξέταζε με το μάτι τα χάλια τους, τα γδαρμένα

γόνατα του Αλέκου, τα λερωμένα χέρια τους, τα ιδρωμένα μούτρα, τα πανταλόνια του αλλουνού όλο χρώματα και σουβάδες.

«Παίζαμε...» άρχισε ο Αλέκος. «Nous jouons aux rompiers».

«Πού 'ναι η περικεφαλαία σου εσένα;» ρώτησε τον άλλο.

«Εγκώ ντεν έκει περικεφαλαία», της αποκρίθηκε.

Το αίμα τής ανέβηκε στο πρόσωπο.

«Γιατί με κοροϊδεύεις; Μιλώ πολύ καλά τα ελληνικά».

Τα μιλούσε καθαρά, με ανεπαίσθητη ξενική προφορά, μάλλον ένα τσίβδισμα ελαφρό επειδή δεν άνοιγε τα δόντια της αρκετά.

«Να φωνάξω τον πατέρα μου να δείτε!» τους φοβέρισε... «Σιγά», τους λέει αμέσως, «ακούω περπατησιές, ελάτε στην orangerie».

«Πρόσεχε, κράτα το χέρι σου τεντωμένο», της λέει ο άλλος.

Λυγισμένοι στα δυο, προχώρησαν ίσαμε κάτω από τις πορτοκαλιές. Εκεί μέσα θα μένανε δίχως καμιά ενόχληση. Από το έξω μέρος ένα ψηλό πράσινο καφασωτό τραβούσε κατά μάκρος, στηριγμένο

κάθε τόσο σε κολόνες από μάρμαρο λευκό. Σκαρφάλωνε λιγνός ασπάραγγος με αραχνένια φύλλα, είχε φτάσει κιόλα ως τα μισά, κι έβλεπες τα στριφτά βλαστόκορφα να ψάχνουν λίγο στα τυφλά για να πιαστούν και ν' ανεβούν το δρόμο τους. Κόκκινα βάζα στην κορφή κάθε κολόνας χύνανε άλλη πρασινάδα: Μακριά κλωνιά σαν κέρινα με κρινοδάχτυλα και ρόδινα νυχάκια – τόσο πολύ σε ξεγελούσε η τρυφερή τους όψη.

Μονάχα που η κάλτσα της μικρής τρίφτηκε σ' ένα κλαρί κι έφυγε κάποιος πόντος αφήνοντας μια πιο ανοιχτή γραμμή.

«Τώρα θα πάει ως κάτω», είπε κοιτάζοντας περιλυπητη τη ζημιά. «Ε, δεν πειράζει!»

Με προθυμία, ο Αλέκος σάλιωσε το δάχτυλό του κι έπειτα, λίγο τρεμουλιαστά – πάντα ωστόσο αδέξιος – το ακούμπησε στην κάλτσα, καταμεσής της γάμπας, εκεί που είχε σταματήσει το κακό, λίγο πιο κάτω από τον ποδόγυρο της φούστας. Έτσι έκανε η αδελφή του σε κάτι τέτοιες κρίσιμες περιστάσεις.

«Ευχαριστώ. Πώς το 'ξερες;... Πείτε μου τώρα τα ονόματά σας».

«Πρώτα οι κυρίες, ladies first», έκανε το άλλο

αγόρι με μιαν ιπποτική χειρονομία. «Πώς σε λεν εσένα;»

«Μιλάς εγγλέζικα;» τον ρώτησε.

«Βέβαια, έχω Εγγλέζα δασκάλα στο σπίτι. Σε όλα πρώτα οι κυρίες, έτσι δεν είναι το σωστό;»

«Μα όχι και στη σύσταση!»

«Α, ή όλα ή τίποτα! Ξέρετε», τους λέει βάζοντας τα γέλια, «μια φορά είπαν να κρεμάσουν κάποιο αντρόγυνο. Ο δήμιος πιάνει πρώτα τον άντρα μα εκείνος του δείχνει τη γυναίκα του. “Μην ξεχνάς την εθιμοτυπία”, του λέει. “Ladies first! Κρέμασε πρώτα τη γυναίκα μου, παρακαλώ”...»

Το κορίτσι στραβομούριασε:

«Πολύ ωραία! Τέτοια μαθαίνεις με τη δασκάλα σου; Μπράβο!»

«Αυτό μας το διηγήθηκε ο δάσκαλος στο αμερικάνικο σκολειό. Τι τάχα;»

«Ο φίλος σου έχει πιο καλή ανατροφή».

Παραμέρισαν κάτι χαμηλά κλωνιά. Πολύ παράξενες ετούτες οι πορτοκαλιές! Ταιριάζανε σ' όλες τις εποχές του χρόνου, φορτωμένες πορτοκάλια, εδώ ακόμα πράσινα κι αλλού πιο γινωμένα και άλλα έτοιμα να πέσουν μοναχά τους από το κλαρί. Και πάλι όλα τα δέντρα είχαν εδώ κι εκεί κλωνιά με άδετα

λουλούδια – μην ήρθε κιόλα η άνοιξη; Αλήθεια, πέρασε – α, όχι δα! τώρα μας έρχεται όπου να 'ναι.

«Είσαι μόρτης», πρόσθεσε η μικρή κοιτάζοντάς τον λοξά.

Ο Αλέκος πήρε ύφος κι έκανε τη σύσταση:

«Ο φίλος μου Λοΐζος Τραβεζάνος».

«Πώς;

«Λοΐζος Τραβεζάνος», είπε κι ο ίδιος, «ή, αν προτιμάτε, ματμαζέλ, με λένε... μόρτη».

«Λοΐζο Τραβεζάνο;» ψιθύρισε κι εκείνη.

«Εμένα με λένε Αλέξανδρο Κοδράτο. Θα 'χεις ακουστά βέβαια τ' όνομά μου».

«Α, ναι...» έκανε λίγο αφηρημένη.

Πώς, της λέει. Γνωρίστηκε με την αδελφή του στο τσάι της κυρίας Κονέκτικου.

«Στης κυρίας Κονέκτικου;»

Βέβαια. Δεν τη λένε Τερέζα Μοντεκούκουλι;

«Χα χα! Μιλάει, καλέ, για τη μεγάλη μου αδελφή. Εμένα τ' όνομά μου είναι Μόνικα».

Έπειτα ρώτησε ζωηρά:

«Όστε λοιπόν δεν είσαστε παιδιά του δρόμου;»

Ο Λοΐζος γέλασε:

«Τι κρίμα, ε! Αν το 'χεις όρεξη, έλα να παίξουμε μαζί», της πρότεινε.